

Συμβούλιο
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Βρυξέλλες, 12 Ιουλίου 2023
(OR. en)

11799/23

ECOFIN 771
RELEX 886
NIS 21
MED 20
COEST 439

ΠΡΟΤΑΣΗ

Αποστολέας:	Για τη Γενική Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η κα Martine DEPREZ, Διευθύντρια
Ημερομηνία Παραλαβής:	11 Ιουλίου 2023
Αποδέκτης:	κα Thérèse BLANCHET, Γενική Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αριθ. εγγρ. Επιτρ.:	COM(2023) 409 final
Θέμα:	ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ σχετικά με την υλοποίηση της μακροοικονομικής χρηματοδοτικής συνδρομής προς τρίτες χώρες το 2022

Διαβιβάζεται συνημμένως στις αντιπροσωπίες το έγγραφο - COM(2023) 409 final.

σνημμ.: COM(2023) 409 final

Βρυξέλλες, 11.7.2023
COM(2023) 409 final

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

**σχετικά με την υλοποίηση της μακροοικονομικής χρηματοδοτικής συνδρομής προς
τρίτες χώρες το 2022**

{SWD(2023) 244 final}

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	2
2	ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΕΤΑΙΡΟΥΣ.....	3
2.1	Ανατολική εταιρική σχέση.....	4
2.2	Νότια γειτονία.....	5
2.3	Δυτικά Βαλκάνια.....	6
3	ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟ 2022	7
3.1	Ανατολική εταιρική σχέση.....	9
	• Μολδαβία: νέα πράξη ΜΧΣ	9
	• Ουκρανία: ΜΧΣ έκτακτης ανάγκης.....	10
	• Ουκρανία: έκτακτη ΜΧΣ	10
	• Ουκρανία: ΜΧΣ+	12
3.2	Νότια γειτονία.....	13
	• Ιορδανία: ΜΧΣ-III.....	13
	• Τυνησία: ΜΧΣ για την COVID-19.....	14
3.3	Δυτικά Βαλκάνια.....	14
	• Βοσνία και Ερζεγοβίνη: ΜΧΣ για την COVID-19.....	14
4	ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΟΡΘΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΤΗΣ ΜΧΣ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΙ.....	15
4.1	Επιχειρησιακές αξιολογήσεις.....	15
4.2	Αξιολογήσεις.....	15
5	ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΜΕΣΟ ΜΧΣ.....	17
5.1	Λειτουργία του μέσου ΜΧΣ	17
5.2	Η ΜΧΣ στο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027	18
6	ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ — ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΧΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟ 2023	20

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

σχετικά με την υλοποίηση της μακροοικονομικής χρηματοδοτικής συνδρομής προς τρίτες χώρες το 2022⁽¹⁾

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μακροοικονομική χρηματοδοτική συνδρομή, ή ΜΧΣ, είναι ένα χρηματοδοτικό μέσο της ΕΕ⁽²⁾ που προσφέρεται σε χώρες εταίρους οι οποίες αντιμετωπίζουν κρίση του ισοζυγίου πληρωμών. Από τη δημιουργία της, το 1990, η ΜΧΣ έχει συμβάλει στη βελτίωση της μακροοικονομικής και δημοσιονομικής σταθερότητας σε χώρες που γειτνιάζουν με την ΕΕ ή βρίσκονται γεωγραφικά κοντά στην ΕΕ, ενθαρρύνοντας παράλληλα τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Η ΜΧΣ συνήθως συμπληρώνει και προϋποθέτει την ύπαρξη μιας μη προληπτικής πιστωτικής συμφωνίας που έχει συμφωνηθεί με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), ωστόσο προβλέφθηκε εξαίρεση από την προϋπόθεση αυτή κατά τη θέσπιση της έκτακτης στήριξης που παρασχέθηκε στην Ουκρανία μετά την εισβολή πλήρους κλίμακας που πραγματοποίησε η Ρωσία τον Φεβρουάριο του 2022. Με την ελάφρυνση μέρους της πίεσης όσον αφορά την αντιμετώπιση των προβλημάτων του ισοζυγίου πληρωμών της χώρας εταίρου, η χώρα μπορεί να αυξήσει τα δημοσιονομικά της περιθώρια, να βελτιώσει τη βιωσιμότητα του χρέους της και να επικεντρωθεί στην προώθηση των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων. Με την εξομάλυνση της πορείας της μακροοικονομικής προσαρμογής, οι πράξεις ΜΧΣ μπορούν να έχουν θετικό κοινωνικό αντίκτυπο, δίνοντας στη χώρα περισσότερο χρόνο και περιθώρια για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της κρίσης της.

Η ΜΧΣ λαμβάνει συχνότερα τη μορφή δανείων, για τη χρηματοδότηση των οποίων η Επιτροπή δανείζεται στις κεφαλαιαγορές και στη συνέχεια δανείζει τα κεφάλαια αυτά στη δικαιούχο χώρα με τους ίδιους όρους. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η ΜΧΣ λαμβάνει τη μορφή επιχορηγήσεων που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Ενίοτε μπορεί να αποτελεί συνδυασμό δανείων και επιχορηγήσεων.

Η ΜΧΣ εκταμιεύεται σε δόσεις και μόνον εφόσον πληρούνται όλα τα ειδικά κριτήρια διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που συμφωνούνται με τη χώρα. Με τον τρόπο αυτόν στηρίζεται η εφαρμογή μέτρων σοβαρής προσαρμογής και μεταρρυθμίσεων με στόχο την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της υποκείμενης κρίσης, την ενίσχυση των συστημάτων δημόσιων οικονομικών καθώς και τη στήριξη της βιώσιμης και συμπεριληπτικής ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Επιπλέον, ως προϋπόθεση για τη χορήγηση ΜΧΣ, η δικαιούχος χώρα πρέπει να εφαρμόζει αποτελεσματικούς δημοκρατικούς μηχανισμούς, στους οποίους περιλαμβάνονται η ύπαρξη πολυκομματικού κοινοβουλευτικού συστήματος και η τήρηση του κράτους δικαίου, καθώς και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τη χώρα. Με αυτόν

¹ Η παρούσα έκθεση βασίζεται στις πληροφορίες που ήταν διαθέσιμες έως τον Απρίλιο του 2023.

² Η νομική βάση για τη μακροοικονομική χρηματοδοτική συνδρομή προς τρίτες χώρες, πλην των αναπτυσσόμενων χωρών, είναι το άρθρο 212 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Το άρθρο 213 της ΣΛΕΕ μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως νομική βάση όταν η τρίτη χώρα χρειάζεται επείγουσα χρηματοοικονομική συνδρομή.

τον τρόπο, η ΜΧΣ συμπληρώνει την τακτική παροχή συνδρομής συνεργασίας της ΕΕ και συμβάλλει στην επίτευξη του ευρύτερου στόχου διατήρησης της σταθερότητας και προώθησης της ευημερίας και των βασικών αξιών της ΕΕ πέραν των συνόρων της. Η ΜΧΣ έχει αναγνωριστεί ευρέως ως αποτελεσματικό μέσο αντιμετώπισης κρίσεων, το οποίο δίνει τη δυνατότητα στην ΕΕ να παρεμβαίνει με εμφανή και ευέλικτο τρόπο, καθώς και με πολιτική μόχλευση⁽³⁾. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από τα πορίσματα διαφόρων ανεξάρτητων αξιολογήσεων των ολοκληρωμένων πράξεων ΜΧΣ⁽⁴⁾, καθώς και από την πρόσφατη μετα-αξιολόγηση των πράξεων της τελευταίας δεκαετίας⁽⁵⁾.

Μετά την έναρξη του αδικαιολόγητου επιθετικού πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, το 2022 αποδείχθηκε εξαιρετικό έτος όσον αφορά τη ΜΧΣ καθώς καταδείχθηκε έμπρακτα η συνεχιζόμενη συνάφεια και ευελιξία του συγκεκριμένου μέσου το οποίο παρείχε τη δυνατότητα στην ΕΕ να χορηγήσει σημαντική βραχυπρόθεσμη χρηματοδοτική στήριξη στην Ουκρανία υπό έκτακτες περιστάσεις, στηρίζοντας παράλληλα και άλλες χώρες της γειτονίας της ΕΕ που έχουν πληγεί σοβαρά από τις οικονομικές επιπτώσεις αυτού του πολέμου. Συνεπώς, οι εν λόγω πράξεις και οι δημοσιονομικές επιπτώσεις τους συγκαταλέγονται μεταξύ των βασικών ζητημάτων που αναφέρονται στην παρούσα ετήσια έκθεση.

Η έκθεση του 2022 καταρτίζεται σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της Επιτροπής για την παροχή πληροφοριών, όπως προβλέπονται στις διάφορες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις πράξεις ΜΧΣ⁽⁶⁾. Συνοδεύεται από έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που παρέχει πιο διεξοδική ανάλυση του μακροοικονομικού πλαισίου και της υλοποίησης μεμονωμένων πράξεων ΜΧΣ.

2 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΕΤΑΙΡΟΥΣ

Το 2022 οι οικονομικές εξελίξεις στις χώρες γειτονίας και διεύρυνσης της ΕΕ επηρεάστηκαν άμεσα και έμμεσα από τον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας. Μολονότι οι χώρες της ανατολικής εταιρικής σχέσης επηρεάστηκαν αμεσότερα από τις επακόλουθες δευτερογενείς συνέπειες, οι επιπτώσεις έγιναν επίσης αισθητές στις χώρες της νότιας γειτονίας της ΕΕ και στα Δυτικά Βαλκάνια.

Στις χώρες της ανατολικής εταιρικής σχέσης, ο επιθετικός πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας οδήγησε σε υποτίμηση του νομίσματος και σε έντονες πιέσεις στις τιμές των τροφίμων και της ενέργειας. Η εμπιστοσύνη των καταναλωτών και των επιχειρήσεων επηρεάστηκε επίσης σε μεγάλο βαθμό, ενώ σε ορισμένες χώρες ενισχύθηκαν οι πληθωριστικές πιέσεις λόγω των σημαντικών μεταναστευτικών ροών στην περιοχή. Ο αντίκτυπος στη Δημοκρατία της Μολδαβίας ήταν ιδιαίτερα αρνητικός, καθώς αυξήθηκε ο πληθωρισμός (περισσότερο από ό,τι στην Ουκρανία), ενώ επλήγη και η εμπιστοσύνη

³ Η ΜΧΣ συμπληρώνει επίσης και άλλες εξωτερικές δράσεις ή μέσα της ΕΕ για τη γειτονία και τα Δυτικά Βαλκάνια, συμπεριλαμβανομένης της δημοσιονομικής στήριξης, για την οποία το 2022 χορηγήθηκαν επιχορηγήσεις συνολικού ύψους 1 384 εκατ. EUR στις εν λόγω περιοχές. Η τελευταία έκθεση για τη δημοσιονομική στήριξη είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο: https://international-partnerships.ec.europa.eu/system/files/2022-10/budget-support-trends-and-results-2022_en.pdf

⁴ Όλες οι αξιολογήσεις είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο της Επιτροπής: https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_en

⁵ COM(2023) 16 final: Commission Staff Working document Evaluation of Macro financial assistance to third countries (Meta-evaluation of operations for 2010-2020) [Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής Αξιολόγηση της μακροοικονομικής χρηματοδοτικής συνδρομής προς τρίτες χώρες (μετα-αξιολόγηση πράξεων για την περίοδο 2010-2020)].

⁶ Απόφαση (ΕΕ) 2022/313· απόφαση (ΕΕ) 2022/1201· απόφαση (ΕΕ) 2022/1628· απόφαση (ΕΕ) 2022/2463· απόφαση (ΕΕ) 2022/563· απόφαση (ΕΕ) 2020/701· απόφαση (ΕΕ) 2020/33.

των καταναλωτών και των επιχειρήσεων. Αντιθέτως, η Αρμενία και η Γεωργία επωφελήθηκαν από τις σημαντικές ροές Ρώσων πολιτών και τις συναφείς μεταφορές χρηματικών ποσών, καθώς και από την αλλαγή στις διαδρομές μεταφορών λόγω του πολέμου.

Στη νότια γειτονία, παρά το γενικά χαμηλό εμπορικό άνοιγμα, η πίεση έλαβε τη μορφή αύξησης των τιμών τροφίμων και μείωσης της επισιτιστικής ασφάλειας (ορισμένες χώρες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη Ρωσία και την Ουκρανία για τις εισαγωγές σίτου, το οποίο συνιστά κρίσιμο και σε μεγάλο βαθμό επιδοτούμενο είδος πρώτης ανάγκης), καθώς και αύξησης των τιμών ενέργειας (μολονότι συχνά επιδοτούνται σε μεγάλο βαθμό). Ωστόσο, σε όλες τις χώρες της νότιας γειτονίας —εκτός του Λιβάνου— συνεχίστηκε η οικονομική επέκταση το 2022.

Στα Δυτικά Βαλκάνια, οι συνεχείς αυξήσεις των τιμών της ενέργειας, των τροφίμων και των μεταφορών πυροδότησαν περαιτέρω επιτάχυνση του πληθωρισμού, μειώνοντας το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών και την ιδιωτική κατανάλωση. Οι διαταραχές των διεθνών αλυσίδων εφοδιασμού και η μειωμένη ζήτηση λόγω των χαμηλότερων προοπτικών ανάπτυξης σημαντικών εμπορικών εταίρων, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕ, έχουν δυσχεράνει περαιτέρω τις οικονομικές προοπτικές και των τριών περιοχών, μεταξύ άλλων όσον αφορά τις εξαγωγές και τις άμεσες ξένες επενδύσεις, επιδεινώνοντας με αυτόν τον τρόπο τις υφιστάμενες εξωτερικές ανισοροπίες.

Στο παρόν τμήμα εξετάζονται οι περιφερειακές προκλήσεις τις οποίες αντιμετωπίζουν οι χώρες της γειτονίας της ΕΕ και τα Δυτικά Βαλκάνια, ενώ οι οικονομικές τους επιδόσεις αξιολογούνται περαιτέρω ανά χώρα στο συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

2.1 Ανατολική εταιρική σχέση

Το 2022 ο πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας διαμόρφωσε τις οικονομικές εξελίξεις σε όλες τις χώρες της ανατολικής εταιρικής σχέσης, ενώ οι επιπτώσεις της πανδημίας εξασθενίζαν σταδιακά. Ωστόσο, οι οικονομικές εξελίξεις των χωρών αυτών παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ τους. Από τη μία πλευρά, η οικονομική παραγωγή κατέρρευσε (μείωση κατά περίπου 30 % στην Ουκρανία) ή συρρικνώθηκε σημαντικά (πτώση του ΑΕΠ κατά 4,7 % στη Λευκορωσία και κατά 5,9 % στη Μολδαβία). Οι χώρες αυτές επηρεάστηκαν είτε άμεσα (η Ουκρανία πλήττεται από τον βάνανσο επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας και τις καταστροφικές επιπτώσεις του σε ανθρωπιστικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, μεταξύ άλλων λόγω μαζικής απώλειας υλικού κεφαλαίου και καταστροφής υποδομών, καθώς και λόγω σημαντικού αριθμού προσφύγων που μετακινούνται τόσο διεθνώς όσο και στο εσωτερικό της χώρας) είτε μέσω δευτερογενών επιπτώσεων που κλόνισαν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών και των επενδυτών. Από την άλλη πλευρά, η οικονομική δραστηριότητα στις τρεις χώρες του Καυκάσου ανήλθε σε εντυπωσιακά υψηλά επίπεδα. Όσον αφορά την Αρμενία και τη Γεωργία, η αύξηση του ΑΕΠ κατά 12,6 % και 10,1 %, αντίστοιχα, αντικατοπτρίζει την εισροή Ρώσων πολιτών και επιχειρήσεων μετά την έναρξη του ρωσικού επιθετικού πολέμου και τη συνακόλουθη αύξηση των μεταφορών χρηματικών ποσών. Το Αζερμπαϊτζάν (με αύξηση του ΑΕΠ κατά 4,6 %) επωφελήθηκε επίσης από υψηλότερες χρηματοοικονομικές ροές από τη Ρωσία και από θετικούς όρους στις εμπορικές συναλλαγές λόγω των υψηλότερων τιμών ενέργειας, καθώς και από τη συνεχιζόμενη ανάκαμψη μετά την πανδημία.

Ο υψηλός πληθωρισμός, σε πολλές περιπτώσεις σε επίπεδα πρωτόγνωρα εδώ και δεκαετίες, παρέμεινε κοινό χαρακτηριστικό των χωρών της ανατολικής εταιρικής σχέσης

το 2022. Στα μέσα του έτους η αύξηση των τιμών καταναλωτή ανήλθε στο ανώτατο επίπεδο της (ανερχόμενη σε διψήφιο αριθμό σε όλες τις χώρες) ως αποτέλεσμα της κρίσης των τιμών (ιδίως σε σχέση με τα τρόφιμα και την ενέργεια) η οποία συνδέεται με τον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και της αποδυνάμωσης των τοπικών νομισμάτων αμέσως μετά την έναρξη της σύγκρουσης. Οι σημαντικές μεταναστευτικές ροές στην περιοχή ενίσχυσαν επίσης τις πληθωριστικές πιέσεις σε ορισμένες από τις χώρες. Οι κεντρικές τράπεζες, προκειμένου να ελέγξουν τον πληθωρισμό, συνέχισαν να ασκούν αυστηρή νομισματική πολιτική το 2022, ακόμη και αν ο ρυθμός αύξησης των επιτοκίων υποχώρησε σημαντικά από τα μέσα του έτους, έπειτα από τη σταθεροποίηση των τιμών βασικών εμπορευμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο και των τοπικών νομισμάτων.

Οι τρεις χώρες του Καυκάσου, επωφελούμενες από την ισχυρή οικονομική δραστηριότητα, κατέγραψαν ισχυρά δημοσιονομικά αποτελέσματα το 2022, καθώς τα δημοσιονομικά ελλείμματα ανήλθαν σε ποσοστό χαμηλότερο του στόχου, ενώ ο δείκτης του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ μειώθηκε σημαντικά. Αντιθέτως, η Ουκρανία, λόγω απότομων αυξήσεων —ιδίως για αμυντικές δαπάνες— και κατάρρευσης των εσόδων της εγχώριας οικονομίας που επλήγη από τον πόλεμο, κατέγραψε τεράστιο δημοσιονομικό έλλειμμα το οποίο χρηματοδοτήθηκε κυρίως από διεθνείς εταίρους, ιδίως από την ΕΕ. Στο εξωτερικό μέτωπο παρατηρήθηκαν επίσης αποκλίνουσες τάσεις. Οι τρεις χώρες του Καυκάσου κατέγραψαν μεγάλη αύξηση των εμπορικών συναλλαγών, η οποία συνδέεται εν μέρει με τις αλλαγές στις διαδρομές μεταφορών λόγω του πολέμου και, στην περίπτωση του Αζερμπαϊτζάν, με την αύξηση των τιμών της ενέργειας σε παγκόσμιο επίπεδο. Αντιθέτως, το εμπόριο κατέρρευσε στην Ουκρανία λόγω της καταστροφής του κεφαλαιακού αποθέματος από τη Ρωσία και του αποκλεισμού βασικών εμπορικών οδών, ιδίως μέσω του Εύξεινου Πόντου. Οι συνολικές κυρώσεις που επέβαλε η Δύση στη Λευκορωσία συντέλεσαν στη μείωση των εμπορικών συναλλαγών της χώρας. Το θετικό στοιχείο είναι ότι τα εμβάσματα προς τις χώρες της ανατολικής γειτονίας εξακολούθησαν να παρουσιάζουν εντυπωσιακή ανθεκτικότητα σε συνθήκες πολέμου και συνέβαλαν στη μείωση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, στηρίζοντας συνεπώς —παράλληλα με την επίσημη χρηματοδότηση— τον συνεχιζόμενο σχηματισμό διεθνών συναλλαγματικών αποθεμάτων στις περισσότερες από τις χώρες της περιοχής.

Όσον αφορά τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές για την περιοχή, πιθανώς θα συνεχίσουν να διαμορφώνονται από τον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας. Ένας άλλος βασικός παράγοντας είναι η πιθανή εξασθένηση της παγκόσμιας εξωτερικής ζήτησης λόγω της συνεχιζόμενης άσκησης αυστηρής νομισματικής πολιτικής από βασικές κεντρικές τράπεζες. Η κατάσταση αυτή μπορεί να αντισταθμιστεί εν μέρει με την άσκηση ελαφρώς περισσότερο διευκολυντικών δημοσιονομικών και νομισματικών πολιτικών στις χώρες της ανατολικής γειτονίας, καθώς ο πληθωρισμός έχει αρχίσει να επιβραδύνεται σταδιακά.

2.2 Νότια γειτονία

Παρά τις επιπτώσεις του επιθετικού πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας όσον αφορά τις υψηλότερες τιμές βασικών προϊόντων και τον πληθωρισμό που προκάλεσε την αυστηροποίηση των όρων χρηματοδότησης, όλες οι χώρες της νότιας γειτονίας— εκτός από τον Λίβανο— συνέχισαν να καταγράφουν οικονομική επέκταση το 2022. Παρά τη σταδιακή υποχώρηση του οικονομικού αντίκτυπου της πανδημίας, η οικονομική ανάπτυξη επιβραδύνθηκε και ήταν κατώτερη των προσδοκιών που υπήρχαν πριν από τον πόλεμο, ιδίως κατά το τρίμηνο μετά την κήρυξη του πολέμου. Σύμφωνα με

προκαταρκτικά στοιχεία, στο πρώτο εξάμηνο του 2022 η πραγματική αύξηση του ΑΕΠ ανήλθε μεταξύ 2,0 % στο Μαρόκο και 7,7 % στο Ισραήλ.

Η οικονομική ανάπτυξη προήλθε από τη συνεχιζόμενη ανάκαμψη του τομέα των υπηρεσιών, ιδίως των τομέων του τουρισμού, της φιλοξενίας, της εστίασης και των μεταφορών. Η ανάπτυξη των εξαγωγέων ενέργειας επωφελήθηκε ιδίως από την ισχυρή ζήτηση και τις υψηλές τιμές της ενέργειας σε παγκόσμιο επίπεδο μετά τον πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και τις κυρώσεις (που επέβαλε η Δύση) κατά της Ρωσίας. Στις περισσότερες χώρες η ανεργία ανήλθε στα προ της πανδημίας επίπεδα λόγω της ανάκαμψης της οικονομικής δραστηριότητας. Ο πληθωρισμός των τιμών καταναλωτή επιταχύνθηκε σε όλες τις χώρες, λόγω των διεθνών τιμών της ενέργειας και των τροφίμων. Ως αντίδραση στην αύξηση του πληθωρισμού, οι κεντρικές τράπεζες άσκησαν πιο αυστηρή νομισματική πολιτική αυξάνοντας τα επιτόκια, ιδίως το 2ο τρίμηνο του 2022, αφού είχαν διατηρήσει την οικεία διευκολυντική πολιτική κατά το 2021 και στις αρχές του 2022.

Μετά την ισχυρή επιδείνωση των δημοσιονομικών ισοζυγίων κατά τη διάρκεια της πανδημίας το 2020, τα δημοσιονομικά ελλείμματα μειώθηκαν σε όλες τις χώρες. Τα έσοδα, ιδίως τα έσοδα από τη φορολογία, αυξήθηκαν με την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας και τον αυξανόμενο πληθωρισμό, ενώ οι δαπάνες, ιδίως στους τομείς της κοινωνικής πρόνοιας και της υγείας, σημείωσαν γενικά πτώση από τα ανώτατα επίπεδα που είχαν ανέλθει το 2020. Η κατάσταση αυτή αντισταθμίστηκε εν μέρει από τις πιέσεις στις δημοσιονομικές δαπάνες που προκάλεσαν οι επιπτώσεις του πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, καθώς οι περισσότερες χώρες της νότιας γειτονίας επιδοτούν το σιτάρι και/ή τα καύσιμα. Επιπλέον, το δημόσιο χρέος παρέμεινε σε πρωτοφανή επίπεδα λόγω των σημαντικών χρηματοδοτικών αναγκών που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Η δυναμική του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των χωρών της νότιας γειτονίας, δεδομένων των μεγάλων διαφορών στις οικονομικές δομές και στα χαρακτηριστικά των εμπορικών συναλλαγών. Λόγω των παγκόσμιων αυξήσεων των τιμών των βασικών προϊόντων μετά τον πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, οι αυξήσεις των τιμών των καυσίμων και του αερίου άσκησαν πίεση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών όλων των εισαγωγέων ενέργειας. Η ανάκαμψη του τουριστικού τομέα και των εμβασμάτων μετρίασαν τους κινδύνους για τις περισσότερες χώρες. Η περιοχή εξακολούθησε επίσης να λαμβάνει εξωτερική στήριξη από διεθνείς θεσμικούς δανειστές.

Ο επιθετικός πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας έχει αντίκτυπο και στις προοπτικές των χωρών της νότιας γειτονίας, αν και σε μικρότερο βαθμό από ό,τι στις χώρες της ανατολικής εταιρικής σχέσης. Οι επιπτώσεις του πολέμου συνεπάγονται σημαντικούς καθοδικούς κινδύνους στη συνέχιση της ανάκαμψης, καθώς οι χώρες της νότιας γειτονίας εξακολουθούν να επηρεάζονται κυρίως από τις υψηλότερες τιμές των τροφίμων, της ενέργειας και άλλων βασικών προϊόντων οι οποίες αυξάνουν τον πληθωρισμό και πλήττουν την εγχώρια κατανάλωση, ενώ παράλληλα εντείνουν την πίεση στους δημόσιους προϋπολογισμούς. Οι διαταραχές των αλυσίδων εφοδιασμού και των εμπορικών ροών έχουν ήδη ασκήσει τεράστια πίεση στις αγορές, στα δημόσια οικονομικά, στους παραγωγούς και στους καταναλωτές σε ολόκληρη την περιοχή, ιδίως στις χώρες που εξαρτώνται από τις εξαγωγές σιτηρών από την Ουκρανία και τη Ρωσία, όπως η Αίγυπτος, η Ιορδανία, ο Λίβανος, η Λιβύη, το Μαρόκο και η Τунησία.

2.3 Δυτικά Βαλκάνια

Το 2022 η οικονομική ανάκαμψη των Δυτικών Βαλκανίων μετριάστηκε σημαντικά λόγω των επιπτώσεων του επιθετικού πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, της

προκληθείσας ενεργειακής κρίσης, και του επακόλουθου υψηλού πληθωρισμού. Παρά το εκ νέου άνοιγμα των οικονομιών μετά την πανδημία COVID-19 και την ανάκαμψη του τουρισμού, η αύξηση της παραγωγής επιβραδύνθηκε περαιτέρω στο τρίτο τρίμηνο του 2022 και το ΑΕΠ της περιοχής παρουσίασε αύξηση κατά 2,1 % σε σύγκριση με το τρίτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους έναντι αύξησης 4,3 % κατά τους προηγούμενους τρεις μήνες. Η ιδιωτική κατανάλωση και οι εξαγωγές εξακολούθησαν να αποτελούν τους βασικούς μοχλούς ανάπτυξης σε ολόκληρη την περιοχή, ενώ οι επενδύσεις κατέγραψαν ανάμικτες επιδόσεις με αποτέλεσμα σε ορισμένες από τις χώρες να καταγραφούν ετήσιες μειώσεις. Η δημόσια κατανάλωση συρρικνώθηκε σε ορισμένες χώρες αποτυπώνοντας εν μέρει τη σταδιακή απόσυρση των μέτρων στήριξης που σχετίζονται με την πανδημία.

Στα Δυτικά Βαλκάνια η αύξηση των θέσεων εργασίας ήταν οριακά αρνητική το 3ο τρίμηνο του 2022 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Παρά το γεγονός αυτό, τα ποσοστά ανεργίας μειώθηκαν ή παρέμειναν αμετάβλητα, αποτυπώνοντας τη μείωση της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό σε ορισμένες χώρες. Οι σημαντικές αυξήσεις στις τιμές της ενέργειας, των τροφίμων και των μεταφορών επιτάχυναν σημαντικά τον πληθωρισμό των τιμών καταναλωτή σε όλες τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων το 2022, με αποτέλεσμα οι κεντρικές τράπεζες της περιοχής με νομισματική αυτονομία να αυξήσουν τα βασικά επιτόκια πολιτικής τους. Χάρη στην επιβράδυνση των τιμών των τροφίμων και της ενέργειας, τους τελευταίους μήνες του 2022 ο ονομαστικός πληθωρισμός σταθεροποιήθηκε ως έναν βαθμό στις περισσότερες χώρες.

Η συνεχιζόμενη οικονομική ανάκαμψη και ο υψηλός πληθωρισμός συνέβαλαν στην αύξηση των εσόδων του προϋπολογισμού, ενώ τα δημοσιονομικά ισοζύγια αυξήθηκαν περαιτέρω σε όλες τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων κατά τους πρώτους 11 μήνες του 2022. Παράλληλα, ο δείκτης δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ μειώθηκε σε όλες τις χώρες σε σύγκριση με το τέλος του 2021, αντανακλώντας εν μέρει την αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ. Μεταξύ Σεπτεμβρίου 2021 και Σεπτεμβρίου 2022, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της περιοχής ανήλθε στο 6,8 % του ΑΕΠ, ποσοστό που αντιστοιχεί στο δεύτερο υψηλότερο επίπεδο από το 3ο τρίμηνο του 2020. Αυτό οφειλόταν κυρίως στην αύξηση των ελλειμμάτων του εμπορικού ισοζυγίου που προκλήθηκε από το ενεργειακό ισοζύγιο, η οποία αντιστάθμισε την ισχυρή ανάκαμψη που σημειώθηκε στις εξαγωγές υπηρεσιών και στην αύξηση των εισροών εμβασμάτων.

Υπάρχουν σημαντικοί καθοδικοί κίνδυνοι στις οικονομικές προοπτικές των Δυτικών Βαλκανίων λόγω του συνεχιζόμενου επιθετικού πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, κυρίως λόγω των επιπτώσεων του υψηλού πληθωρισμού στο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα και στην κατανάλωση, καθώς και λόγω των αυστηρότερων χρηματοοικονομικών συνθηκών.

3 ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟ 2022

Την άνοιξη του 2022 ολοκληρώθηκαν οι δύο εναπομένουσες πράξεις ΜΧΣ στο πλαίσιο της δέσμης ΜΧΣ για την COVID-19⁽⁷⁾. Ενώ η τελευταία δόση της Τυνησίας εκταμιεύθηκε στις 25 Μαΐου 2022, η δεύτερη δόση για τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη ακυρώθηκε επειδή δεν εκπληρώθηκαν επτά από τους εννέα όρους πολιτικής.

Το 2022, με την ολοκλήρωση της δέσμης ΜΧΣ για την COVID-19, το επίκεντρο της προσοχής μετατοπίστηκε στην εξεύρεση τρόπων για την παροχή νέας χρηματοδοτικής συνδρομής στην Ουκρανία λόγω της συνέχισης του επιθετικού πολέμου της Ρωσίας, με

⁷ Απόφαση (ΕΕ) 2020/701 για τη χορήγηση δανείων ΜΧΣ ύψους 3 δισ. EUR σε 10 χώρες της διεύρυνσης και της γειτονίας.

εύλογα ασφαλή τρόπο (δεδομένης της εξαιρετικής αβεβαιότητας όσον αφορά τις πράξεις και εφόσον δεν πληρούνταν η συνήθης προϋπόθεση η πράξη ΜΧΣ να στηρίζεται από ολοκληρωμένο πρόγραμμα εκταμίευσης του ΔΝΤ). Μετά την έναρξη του πολέμου, στις 28 Φεβρουαρίου 2022, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσαν απόφαση για τη χορήγηση μακροοικονομικής χρηματοδοτικής συνδρομής έκτακτης ανάγκης στην Ουκρανία ύψους έως 1,2 δισ. EUR με τη μορφή δανείων, εγκρίνοντας στο πλαίσιο αυτό την έκτη πράξη ΜΧΣ για την Ουκρανία από το 2014.

Λόγω των εντεινόμενων και σοβαρών χρηματοδοτικών αναγκών της Ουκρανίας, το δεύτερο εξάμηνο του 2022 η ΕΕ ενέκρινε δύο πρόσθετες έκτακτες πράξεις ΜΧΣ, με τις οποίες εγκρίθηκε η εκταμίευση επιπλέον ποσού 6 δισ. EUR για τη χώρα έως τον Δεκέμβριο του 2022. Όσον αφορά τις δύο έκτακτες πράξεις ΜΧΣ, ο συντελεστής προβλέψεων αυξήθηκε από 9 %, όπως ορίζεται στον κανονισμό για τον Μηχανισμό Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας – Παγκόσμια Ευρώπη (στο εξής: κανονισμός NDICI), σε 70 % (τουλάχιστον σε προσωρινή βάση ενώ η καταλληλότητα του συντελεστή προβλέψεων θα επανεξετάζεται σε εξαμηνιαία βάση λόγω της αβεβαιότητας της οικονομικής κατάστασης και των προοπτικών της Ουκρανίας για όσο διάστημα συνεχίζεται ο πόλεμος).

Εντός διαστήματος μικρότερου των 2 μηνών από την υποβολή του αιτήματος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 20-21 Οκτωβρίου για τη θέσπιση περισσότερο διαρθρωτικών λύσεων ως προς την παροχή βοήθειας στην Ουκρανία το 2023, ο κανονισμός «ΜΧΣ +» άρχισε να ισχύει στις 17 Δεκεμβρίου. Με το εν λόγω νέο μέσο θα διασφαλιστεί η παροχή χρηματοδότησης με περισσότερο προβλέψιμο, συνεχή, ομαλό και έγκαιρο τρόπο ώστε να διευκολυνθεί η Ουκρανία στην κάλυψη σημαντικού μέρους των άμεσων χρηματοδοτικών αναγκών της, καθώς και να χρηματοδοτηθούν η αποκατάσταση κρίσιμων υποδομών και η αρχική στήριξη για τη μεταπολεμική ανασυγκρότηση, με σκοπό να στηριχθεί η χώρα στην πορεία της προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Επιπλέον, όπως αποτυπώνεται στην ονομασία «ΜΧΣ+», το νέο αυτό μέσο εισάγει ορισμένες αλλαγές στις συνήθεις πρακτικές της ΜΧΣ ώστε να προσαρμοστεί η πράξη στις έκτακτες περιστάσεις παροχής στήριξης σε εμπόλεμη χώρα, και ιδίως στις συνθήκες υψηλής αβεβαιότητας, στους κινδύνους και στις ανάγκες ευελιξίας. Οι αλλαγές περιλαμβάνουν περισσότερους ευνοϊκούς όρους στη χορήγηση δανείων (μεγαλύτερη ληκτότητα έως 35 έτη με δεκαετή περίοδο χάριτος και επιδότηση επιτοκίου), ευελιξία όσον αφορά τους όρους διαρθρωτικής πολιτικής (απαιτείται μόνο ικανοποιητική πρόοδος στην εφαρμογή των όρων πολιτικής για το σύνολο των εκταμιεύσεων εκτός από την τελευταία), συνεχή αποσύνδεση από πρόγραμμα εκταμίευσης του ΔΝΤ και αυξημένες απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων. Τα στοιχεία αυτά επεξηγούνται λεπτομερέστερα στο τμήμα 3.1 κατωτέρω και στο συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής. Οι 20 στοχευμένοι όροι πολιτικής στους οποίους βασίζεται αυτή η πράξη σχεδιάστηκαν προσεκτικά ώστε να διασφαλιστεί η συνάφεια και η σκοπιμότητά τους στο πλαίσιο της τρέχουσας κατάστασης. Καλύπτουν τους τέσσερις τομείς της μακροοικονομικής σταθερότητας, πιο συγκεκριμένα τους τομείς των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και της χρηστής διακυβέρνησης, του κράτους δικαίου και της ενέργειας.

Τον Νοέμβριο του 2021, μετά την κρίση του αερίου στη Μολδαβία η οποία είχε σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομία και ενέτεινε τις χρηματοδοτικές ανάγκες της χώρας, οι αρχές υπέβαλαν αίτημα για νέα ΜΧΣ. Ως απάντηση, η ΕΕ συμφώνησε σε νέα πράξη για τη Μολδαβία ύψους 150 εκατ. EUR, η οποία περιλαμβάνει 120 εκατ. EUR σε δάνεια και 30 εκατ. EUR σε επιχορηγήσεις. Η πράξη στηρίζεται σε πρόγραμμα οικονομικών μεταρρυθμίσεων που καλύπτει 15 δράσεις για το κράτος δικαίου και την

καταπολέμηση της διαφθοράς, τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών και τη διακυβέρνηση του χρηματοπιστωτικού τομέα, τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και τις μεταρρυθμίσεις στον τομέα της ενέργειας. Η πρώτη και η δεύτερη δόση αποδεσμεύτηκαν επιτυχώς τον Ιούλιο του 2022 και τον Μάρτιο του 2023.

Ο επιθετικός πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας έχει πλήξει σε μεγάλο βαθμό την οικονομία της Μολδαβίας, και έχει δημιουργήσει στη χώρα υψηλότερες χρηματοδοτικές ανάγκες οι οποίες εντάθηκαν περαιτέρω από τη συνεχιζόμενη ενεργειακή κρίση. Στο πλαίσιο αυτό, οι αρχές ζήτησαν περαιτέρω διεθνή στήριξη. Στις 10 Νοεμβρίου 2022 η πρόεδρος της Επιτροπής, κα von der Leyen, ανακοίνωσε πρόσθετη δέσμη χρηματοδοτικής στήριξης για τη Μολδαβία ύψους 250 εκατ. EUR, η οποία θα παρασχεθεί εν μέρει μέσω της ΜΧΣ. Στις 24 Ιανουαρίου 2023 η Επιτροπή εξέδωσε πρόταση για αύξηση της παρεχόμενης στήριξης στο πλαίσιο της ΜΧΣ κατά 145 εκατ. EUR, εκ των οποίων 100 εκατ. EUR σε δάνεια με ευνοϊκούς όρους και 45 εκατ. EUR σε επιχορηγήσεις.

Πέραν της χρηματοδοτικής συνδρομής που χορηγήθηκε για την ανάκαμψη από την πανδημία COVID-19 και από τον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, το 2022 τέθηκε επίσης σε εφαρμογή τρίτη τακτική ΜΧΣ για την Ιορδανία. Μετά την εκπλήρωση του συνόλου, πλην μίας, από τις 14 μεταρρυθμίσεις πολιτικής που ήταν σε εκκρεμότητα και με άρση του όρου όσον αφορά τις τροποποιήσεις του νόμου περί παράνομου πλουτισμού σε συμφωνία με την επιτροπή των κρατών μελών για τη ΜΧΣ, η τρίτη και τελευταία δόση αποδεσμεύτηκε στις 31 Μαρτίου 2023.

Η κατάσταση εφαρμογής των πράξεων ΜΧΣ το 2022 (ανά περιοχή):

3.1 Ανατολική εταιρική σχέση

- **Μολδαβία: νέα πράξη ΜΧΣ**

Τον Νοέμβριο του 2021 μετά το ξέσπασμα της ενεργειακής κρίσης που αντικατοπτρίζει τη συνεχιζόμενη ισχυρή ενεργειακή εξάρτηση της Μολδαβίας από τη Ρωσία, παρά την οικονομική ανάκαμψη μετά την πανδημία, η χώρα υπέβαλε επίσημο αίτημα για νέα πράξη ΜΧΣ. Κατόπιν προσεκτικής αξιολόγησης των χρηματοδοτικών αναγκών, η Επιτροπή εκτόνησε πρόταση για παροχή στήριξης ύψους έως 150 εκατ. EUR, εκ των οποίων 120 εκατ. EUR σε δάνεια και 30 εκατ. EUR σε επιχορηγήσεις. Στις 6 Απριλίου 2022 εκδόθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο η απόφαση για την παροχή πρόσθετης ΜΧΣ στη Μολδαβία. Έπειτα από την κύρωση της πράξης από το Κοινοβούλιο της Μολδαβίας, η ΜΧΣ τέθηκε σε ισχύ στις 18 Ιουλίου 2022. Μετά την εκπλήρωση των όρων πολιτικής που συμφωνήθηκαν στο μνημόνιο συνεννόησης (στο εξής: ΜΣ), η πρώτη δόση αποδεσμεύτηκε τον Ιούλιο του 2022 και η δεύτερη τον Μάρτιο του 2023, αμφοτέρως με τη μορφή δανείων και επιχορηγήσεων ύψους 50 εκατ. EUR. Στο πλαίσιο της τρέχουσας πράξης, παραμένουν διαθέσιμα για τη Μολδαβία 50 εκατ. EUR προς εκταμίευση σε μία δόση. Επιπλέον, στις 24 Ιανουαρίου 2023 η Επιτροπή εξέδωσε πρόταση για αύξηση της τρέχουσας στήριξης ΜΧΣ κατά 145 εκατ. EUR. Η πρόσθετη ΜΧΣ αποτελεί μέρος ευρύτερης δέσμης στήριξης της Επιτροπής προς τη Μολδαβία δεδομένης της επιδείνωσης της εξωτερικής θέσης της χώρας λόγω της σοβαρής ενεργειακής κρίσης το φθινόπωρο και τον χειμώνα 2022/2023. Μετά την έγκριση από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο, αναμένεται ότι η πρόσθετη ΜΧΣ θα εκταμιευθεί σε δύο δόσεις κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2023, όταν θα έχουν αναληφθεί οι αντίστοιχες δράσεις πολιτικής.

Η τακτική πράξη ΜΧΣ όπως και η προτεινόμενη αύξηση εξακολουθούν να εξαρτώνται από θετικό ιστορικό επιδόσεων στην εφαρμογή του προγράμματος του ΔΝΤ διευρυμένης πιστωτικής διευκόλυνσης/διευρυμένης χρηματοδοτικής διευκόλυνσης για τη Μολδαβία, που εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2021 και επεκτάθηκε τον Μάιο του 2022. Μετά την αύξηση το πρόγραμμα του ΔΝΤ ανέρχεται σε 815 εκατ. USD. Τον Ιανουάριο του 2023 το ΔΝΤ ολοκλήρωσε επιτυχώς τη δεύτερη επανεξέταση αξιολογώντας ως θετική τη συνολική πρόοδο στην εφαρμογή του προγράμματος.

- **Ουκρανία: ΜΧΣ έκτακτης ανάγκης**

Η χρηματοδοτική στήριξη της Ουκρανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ως απάντηση στον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας, αυξήθηκε σταδιακά σε συνάρτηση με τη δύσκολη κατάσταση που εξελισσόταν επιτόπου και βάσει αξιολόγησης των χρηματοδοτικών αναγκών της Ουκρανίας. Αυτή η σταδιακή προσέγγιση είχε ως αποτέλεσμα τη χορήγηση τριών πράξεων ΜΧΣ στην Ουκρανία το 2022, καθώς λόγω της έντονης αβεβαιότητας και των έκτακτων περιστάσεων απαιτούνταν καινοτόμα και έκτακτα στοιχεία αυξημένης ευελιξίας, καθώς και υψηλότερες προβλέψεις, όπως περιγράφεται λεπτομερέστερα στη συνέχεια και στο συνημμένο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής. Την πράξη ΜΧΣ έκτακτης ανάγκης ύψους έως 1,2 δισ. EUR ακολούθησε έκτακτη δέσμη ΜΧΣ αποτελούμενη από δύο πράξεις ύψους έως 1 δισ. και 5 δισ. EUR, αντίστοιχα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο των κλιμακούμενων γεωπολιτικών εντάσεων που σημειώνονταν πριν από τον πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και ανταποκρινόμενη σε επίσημο αίτημα της Ουκρανίας που υποβλήθηκε στις 16 Νοεμβρίου 2021 για χορήγηση πιο μακροπρόθεσμης πράξης ΜΧΣ ύψους 2,5 δισ. EUR, εξέδωσε την 1η Φεβρουαρίου 2022 πρόταση για την παροχή νέας ΜΧΣ έκτακτης ανάγκης προς την Ουκρανία ύψους έως 1,2 δισ. EUR με τη μορφή δανείων, προς εκταμίευση σε δύο ισόποσες δόσεις. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσαν άμεσα την απόφαση στις 28 Φεβρουαρίου 2022, εγκρίνοντας με αυτόν τον τρόπο την έκτη πράξη ΜΧΣ για την Ουκρανία από το 2014. Στις 3 Μαρτίου η Επιτροπή και η Ουκρανία υπέγραψαν το σχετικό ΜΣ με το οποίο κατέστη δυνατή η άμεση εκταμίευση της πρώτης δόσης ύψους 600 εκατ. EUR σε δύο τμήματα στις 11 και 18 Μαρτίου 2022. Επιπλέον, οι συνθήκες πολέμου συνιστούν ανωτέρα βία η οποία εμπόδισε την αποτελεσματική ολοκλήρωση των μέτρων διαρθρωτικής πολιτικής που αποτελούσαν προϋπόθεση για την εκταμίευση της δεύτερης δόσης της ΜΧΣ, μολονότι οι αρχές είχαν προβεί σε ενέργειες για την εφαρμογή όλων των μέτρων. Ως έκτακτη ανταπόκριση στις υψηλές χρηματοδοτικές ανάγκες της Ουκρανίας και δεδομένου ότι οι όροι που είχαν συμφωνηθεί στο ΜΣ δεν μπορούσαν να επιτευχθούν στο στάδιο εκείνο για λόγους ανωτέρας βίας, η Επιτροπή αποφάσισε, αφού ζήτησε τη γνώμη της επιτροπής των κρατών μελών για τη ΜΧΣ, να προβεί επείγοντως τον Μάιο στην εκταμίευση της δεύτερης δόσης ύψους 600 εκατ. EUR.

- **Ουκρανία: έκτακτη ΜΧΣ**

Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού του 2022 η χρηματοδοτική κατάσταση της Ουκρανίας οξυνόταν συνεχώς με αποτέλεσμα να είναι όλο και περισσότερο αναγκαίο για τη χώρα να τυπώνει χρήμα και να αντλεί από τα αποθέματά της. Την 1η Ιουλίου 2022, στο πλαίσιο της παροχής έκτακτης στήριξης στην Ουκρανία από την ΕΕ, η Επιτροπή πρότεινε νέα πράξη ΜΧΣ ύψους 1 δισ. EUR για την Ουκρανία με τη μορφή πιο μακροπρόθεσμου δανείου με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους (σε σύγκριση με τους συνήθεις όρους, βλ. κατωτέρω). Η πρόταση αυτή αποτελούσε το πρώτο μέρος της έκτακτης στήριξης ΜΧΣ ύψους έως 9 δισ. EUR που εξαγγέλθηκε στην ανακοίνωση της Επιτροπής

της 18ης Μαΐου 2022 σχετικά με την αρωγή και την ανασυγκρότηση της Ουκρανίας και εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 23-24 Ιουνίου 2022. Στόχος της έκτακτης ΜΧΣ είναι, αφενός, η παροχή άμεσης χρηματοδοτικής συνδρομής δεδομένων των σοβαρών χρηματοδοτικών αναγκών και, αφετέρου, η διασφάλιση της συνέχειας των πλέον κρίσιμων λειτουργιών του ουκρανικού κράτους. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσαν την απόφαση στις 12 Ιουλίου 2022 χρησιμοποιώντας όλη τη διαθέσιμη ευελιξία των διαδικασιών ώστε η απόφαση να εκδοθεί όσο το δυνατόν ταχύτερα. Στις 19 Ιουλίου η Επιτροπή και η Ουκρανία υπέγραψαν το σχετικό ΜΣ με το οποίο κατέστη δυνατή η εκταμίευση του συνολικού ποσού αυτής της ΜΧΣ σε δύο δόσεις στις αρχές Αυγούστου του 2022.

Στις 7 Σεπτεμβρίου 2022 η Επιτροπή πρότεινε νέα πράξη ΜΧΣ ύψους 5 δισ. EUR με τη μορφή δανείων η οποία συνιστά το δεύτερο μέρος της έκτακτης δέσμης ΜΧΣ. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσαν ταχύτατα την απόφαση για τη ΜΧΣ στις 20 Σεπτεμβρίου 2022 χρησιμοποιώντας εκ νέου όλη τη διαθέσιμη ευελιξία για την επιτάχυνση της διαδικασίας. Μετά την έναρξη ισχύος του ΜΣ στις 4 Οκτωβρίου, η πρώτη δόση ύψους 2 δισ. EUR εκταμιεύθηκε για την Ουκρανία στις 18 Οκτωβρίου. Στις 22 Νοεμβρίου 2022 ακολούθησε η εκταμίευση της δεύτερης δόσης ύψους 2,5 δισ. EUR. Η τρίτη και τελευταία δόση ύψους 500 εκατ. EUR αποδεσμεύθηκε στις 14 Δεκεμβρίου 2022. Οι έκτακτες πράξεις ΜΧΣ, με τις οποίες η άμεση χρηματοδοτική στήριξη της Ουκρανίας από την ΕΕ ανήλθε συνολικά —από την έναρξη της ρωσικής εισβολής πλήρους κλίμακας— σε 7,2 δισ. EUR, ήταν ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της μακροοικονομικής σταθερότητας της χώρας.

Δεδομένων των έκτακτων περιστάσεων στην Ουκρανία λόγω του επιθετικού πολέμου της Ρωσίας κατά της χώρας, στο πλαίσιο των εν λόγω έκτακτων πράξεων ΜΧΣ εισήχθησαν ορισμένα νέα στοιχεία τα οποία δεν θα πρέπει να θεωρούνται προηγούμενο για μελλοντικές πράξεις ΜΧΣ⁽⁸⁾. Η συνολική μέση ληκτότητα έως και 25 έτη, σε σύγκριση με την παραδοσιακή ληκτότητα των 15 ετών, και η δυνατότητα του προϋπολογισμού της ΕΕ να καλύπτει τα έξοδα επιτοκίου και τις πληρωμές διοικητικών τελών ενίσχυσαν τον προνομιακό χαρακτήρα της συνδρομής. Προκειμένου να ενισχυθεί η ευελιξία στο πλαίσιο της έκτακτης εμπόλεμης κατάστασης, και σε αντίθεση με τις τακτικές πράξεις ΜΧΣ, η έκτακτη ΜΧΣ δεν συνδέθηκε επίσημα με πρόγραμμα εκταμίευσης του ΔΝΤ. Οι όροι πολιτικής, οι οποίοι έχει αποδειχθεί ότι αποτελούν βασική προστιθέμενη αξία της μακροοικονομικής χρηματοδοτικής συνδρομής, περιορίστηκαν σε σχετικούς όρους που θεωρήθηκαν εφικτοί και οι οποίοι ήταν δυνατόν να αναμένεται ότι θα εφαρμοστούν με ταχύτητα και με εύλογα υψηλό βαθμό βεβαιότητας. Τέλος, προβλέφθηκε σύστημα απαιτήσεων υποβολής εκθέσεων με στόχο να διασφαλιστεί ότι τα ληφθέντα κεφάλαια δαπανώνται με αποδοτικότητα, διαφάνεια και υποχρέωση λογοδοσίας.

Οι ουκρανικές αρχές δεσμεύτηκαν να υποβάλλουν μηνιαίες εκθέσεις σχετικά με τα έσοδα και τις δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για τους κύριους τομείς δαπανών, συμπεριλαμβανομένων και στοιχείων σχετικά με τα εφαρμοζόμενα μέτρα διοικητικής και δημοσιονομικής διαχείρισης και τους εσωτερικούς ελέγχους. Επιπλέον, η στήριξη αυτών των πράξεων ενισχύθηκε μέσω συντελεστή προβλέψεων 70 % αντί του συνήθους ποσοστού 9 %, όπως ορίζεται στον κανονισμό NDICI. Το σύννηθες ποσοστό 9 %

⁸ Από δημοσιονομική άποψη, η σημαντικότερη καινοτομία είναι η θέσπιση συνολικού ποσοστού κάλυψης 70 % των έκτακτων δανείων ΜΧΣ προς την Ουκρανία, βάσει του οποίου ο παραδοσιακός συντελεστής προβλέψεων 9 % σύμφωνα με τον προϋπολογισμό της ΕΕ συμπληρώνεται από διμερείς εθνικές εγγυήσεις για το υπόλοιπο 61 % της κάλυψης.

παραμένει υπό μορφή καταβεβλημένων προβλέψεων και το 61 % υπό μορφή εγγύησης δευτερεύουσας ζημίας από τα κράτη μέλη. Όσον αφορά την πρώτη πράξη, το ποσοστό αυτό καλύφθηκε από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, σύμφωνα με τις τακτικές επιχειρησιακές διαδικασίες, ενώ όσον αφορά το δεύτερο μέρος, το ποσοστό καλύφθηκε με εγγυήσεις των κρατών μελών (βλ. πλαίσιο 1).

Τα εν λόγω νέα και έκτακτα στοιχεία, όσον αφορά για παράδειγμα την αύξηση των ευνοϊκών όρων, την ευελιξία και την ενίσχυση του συστήματος υποβολής εκθέσεων, ενέπνευσαν επίσης τον σχεδιασμό του μέσου ΜΧΣ+ με το οποίο παρέχεται χρηματοδοτική συνδρομή στην Ουκρανία για το 2023.

- **Ουκρανία: ΜΧΣ+**

Εντός ενός μηνός από την υποβολή του αιτήματος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 20-21 Οκτωβρίου για τη διαμόρφωση μιας περισσότερο δομημένης προσέγγισης όσον αφορά την παροχή συνδρομής στην Ουκρανία για το 2023, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε πρόταση για την παροχή στήριξης ύψους 18 δισ. EUR στην Ουκρανία με τη μορφή δανείων με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους για το 2023 μέσω ενός νέου μέσου ΜΧΣ+. Το νέο αυτό μέσο διασφαλίζει την παροχή χρηματοδότησης με προβλέψιμο, συνεχή, ομαλό και έγκαιρο τρόπο και συμβάλλει σημαντικά στις άμεσες χρηματοδοτικές ανάγκες της Ουκρανίας, στην αποκατάσταση κρίσιμων υποδομών και στην αρχική στήριξη για τη μεταπολεμική ανασυγκρότηση, με σκοπό τη στήριξη της χώρας στην πορεία της προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Το μέσο ΜΧΣ+, πέραν της ενσωμάτωσης των νέων στοιχείων που εισήχθησαν με την έκτακτη δέσμη ΜΧΣ, π.χ. ενίσχυση των ευνοϊκών όρων με χορήγηση δανείων μεγαλύτερης ληκτότητας και με επιδότηση επιτοκίου, συνέχιση της αποσύνδεσης από πρόγραμμα εκταμίευσης του ΔΝΤ, αυξημένη ευελιξία όσον αφορά τους όρους διαρθρωτικής πολιτικής και αυξημένες απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων, καθιστά δυνατή τη διοχέτευση διμερών συνεισφορών τρίτων μερών για την ανασυγκρότηση κρίσιμων υποδομών στην Ουκρανία⁹). Στις 14 Δεκεμβρίου 2022 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, σε συνέχεια μίας ακόμη ταχείας διαδικασίας στην οποία χρησιμοποιήθηκε κάθε διαδικαστική ευελιξία, εξέδωσαν τον κανονισμό με τον οποίο θεσπίστηκε η ΜΧΣ+. Οι 20 στοχευμένοι όροι πολιτικής στους οποίους βασίζεται αυτή η πράξη σχεδιάστηκαν εκ νέου προσεκτικά ώστε να διασφαλιστεί η συνάφεια και η σκοπιμότητά τους στο πλαίσιο της τρέχουσας κατάστασης. Καλύπτουν τους τέσσερις τομείς της μακροοικονομικής σταθερότητας, δηλαδή τους τομείς των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και της χρηστής διακυβέρνησης, του κράτους δικαίου και της ενέργειας. Με βάση την πείρα από την έκτακτη δέσμη ΜΧΣ και μολονότι αναγνωρίζεται ο αντίκτυπος της συνεχιζόμενης έκτακτης κατάστασης στην ικανότητα των αρχών να εφαρμόσουν μεταρρυθμίσεις λόγω του επιθετικού πολέμου της Ρωσίας, απαιτείται ικανοποιητική πρόοδος στην εφαρμογή της πολιτικής ώστε να καταστεί δυνατή η εκταμίευση των δόσεων, με εξαίρεση την τελική εκταμίευση η οποία προϋποθέτει πλήρη εφαρμογή. Η δυνατότητα ενδιάμεσης επανεξέτασης του μνημονίου συνεννόησης παρέχει πρόσθετη ευελιξία ώστε να ελέγχεται η σκοπιμότητα των όρων αυτών, δεδομένου του συνεχιζόμενου επιθετικού πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας.

⁹ Από δημοσιονομική άποψη, η σημαντικότερη καινοτομία του μέσου ΜΧΣ+ είναι η κάλυψη των δανειακών ανοιγμάτων της ΜΧΣ+ από το περιθώριο ελιγμών του προϋπολογισμού της ΕΕ, με αποτέλεσμα να μην προκύπτουν άμεσες επιπτώσεις στην εναπομένουσα διαθεσιμότητα κονδυλίων του προϋπολογισμού στο πλαίσιο της τρέχουσας περιόδου του ΠΔΠ.

Στις 16 Ιανουαρίου 2023 η Επιτροπή και η Ουκρανία υπέγραψαν το ΜΣ και τη συμφωνία δανειακής διευκόλυνσης (ΣΔΔ), τα οποία αμφότερα τέθηκαν σε ισχύ την ίδια ημέρα. Η πρώτη δόση ύψους 3 δισ. EUR με τη μορφή δανείων εκταμιεύθηκε στις 17 Ιανουαρίου 2023, ενώ η δεύτερη πληρωμή ύψους 1,5 δισ. EUR ακολούθησε 2 μήνες αργότερα, στις 21 Μαρτίου. Εν αναμονή της συμμόρφωσης με τις πολιτικές προϋποθέσεις και τις αυξημένες απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων σχετικά με τη χρήση των κονδυλίων και της περαιτέρω ικανοποιητικής προόδου στην εφαρμογή των συμφωνηθέντων όρων διαρθρωτικής πολιτικής, ο στόχος του μέσου ΜΧΣ+ είναι η παροχή μηνιαίας συνδρομής ύψους 1,5 δισ. EUR στην Ουκρανία έως το τέλος του 2023 (και βάσει αυτών πραγματοποιήθηκε η εν λόγω εκταμίευση στις 25 Απριλίου).

3.2 *Νότια γειτονία*

- **Ιορδανία: ΜΧΣ-III**

Μετά την έναρξη ισχύος της τρίτης ΜΧΣ ύψους 500 εκατ. EUR με τη μορφή δανείων προς την Ιορδανία τον Ιανουάριο του 2020, οι ιορδανικές αρχές ζήτησαν πρόσθετη συνδρομή τον Απρίλιο του 2020, στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19, και η ΕΕ συμφώνησε να παράσχει συμπληρωματική ΜΧΣ ύψους 200 εκατ. EUR με τη μορφή δανείων. Οι όροι πολιτικής της ΜΧΣ επικεντρώνονται κυρίως στη βελτίωση της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, στην καταπολέμηση της διαφθοράς, στις μεταρρυθμίσεις στον τομέα των υπηρεσιών κοινής ωφελείας, στην κοινωνική πολιτική και στην πολιτική για την αγορά εργασίας, καθώς και στη διακυβέρνηση.

Η πρώτη δόση (100 εκατ. EUR, συν 150 εκατ. EUR από το συμπληρωματικό ποσό που σχετίζεται με τη νόσο COVID-19) εκταμιεύθηκε στις 25 Νοεμβρίου 2020. Η δεύτερη και η τρίτη δόση εξαρτώνται από τους ειδικούς όρους πολιτικής που συμφωνήθηκαν μεταξύ της Ιορδανίας και της ΕΕ στο ΜΣ. Η δεύτερη δόση (200 εκατ. EUR και συμπληρωματικό ποσό ύψους 50 εκατ. EUR) εκταμιεύθηκε στις 20 Ιουλίου 2021 και ολοκληρώθηκε με επιτυχία το μέρος της συνδρομής που σχετίζεται με τη νόσο COVID-19. Η τρίτη δόση ύψους 200 εκατ. EUR αποδεσμεύθηκε στις 31 Μαρτίου 2023, κατόπιν θετικής αξιολόγησης των σχετικών όρων πολιτικής.

Οι εν λόγω πράξεις ΜΧΣ παρέχονται σε συνδυασμό με πόρους από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και διμερείς χορηγούς, συμπεριλαμβανομένου του ΔΝΤ. Στις 25 Μαρτίου 2020 το ΔΝΤ ενέκρινε τετραετές πρόγραμμα διευρυμένης χρηματοδοτικής διευκόλυνσης για την Ιορδανία αρχικού ύψους περίπου 1,3 δισ. USD (270 % της ποσόστωσης της χώρας), το οποίο αυξήθηκε δύο φορές την περίοδο 2021/2022 και ανήλθε σε περίπου 1,49 δισ. USD (334 % της ποσόστωσης της χώρας) ώστε να ενισχύσει τη στήριξη και να βοηθήσει τη χώρα στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας στον πληθυσμό, δεδομένου ότι φιλοξενεί 1,3 εκατομμύρια Σύριους πρόσφυγες. Τον Δεκέμβριο του 2022 το ΔΝΤ ενέκρινε την πέμπτη επανεξέταση του προγράμματος EFF και περίπου 343 εκατ. USD κατέστησαν άμεσα διαθέσιμα. Ως εκ τούτου, από τις αρχές του 2020 το συνολικό ποσό των εκταμιεύσεων του ΔΝΤ προς την Ιορδανία ανέρχεται σε ποσό περίπου 1,7 δισ. USD, στο οποίο περιλαμβάνονται περίπου 366 εκατ. EUR που χορηγήθηκαν ως βοήθεια έκτακτης ανάγκης τον Μάιο του 2020 στο πλαίσιο του μηχανισμού ταχείας χρηματοδότησης, προκειμένου το ΔΝΤ να βοηθήσει τη χώρα να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις της πανδημίας. Παρότι το 2022 το δημόσιο χρέος της Ιορδανίας παρέμεινε σε υψηλό επίπεδο, στο 113,2 % του ΑΕΠ, αξιολογήθηκε ως βιώσιμο από το ΔΝΤ τον Δεκέμβριο του 2022.

- **Τυνησία: ΜΧΣ για την COVID-19**

Στο πλαίσιο της δέσμης ΜΧΣ για την COVID-19 η οποία εγκρίθηκε τον Μάιο του 2020, η ΕΕ συμφώνησε για ΜΧΣ ύψους 600 εκατ. EUR με τη μορφή δανείων για την Τυνησία. Λόγω των χρονοβόρων διαδικασιών στη χώρα-εταίρο, η ΜΧΣ ήταν η προτελευταία σχετική με τη νόσο COVID-19 πράξη που τέθηκε σε ισχύ: το ΜΣ και η συμφωνία δανειακής διευκόλυνσης υπογράφηκαν στις 24 Νοεμβρίου 2020, κυρώθηκαν από το Κοινοβούλιο της Τυνησίας στις 15 Απριλίου 2021 και τέθηκαν σε ισχύ στις 11 Μαΐου 2021 μετά τη δημοσίευσή τους στην Επίσημη Εφημερίδα της Τυνησίας. Συνεπώς, η 12μηνη περίοδος διαθεσιμότητας διήρκεσε έως τον Μάιο του 2022. Οι όροι πολιτικής της ΜΧΣ επικεντρώνονταν κυρίως σε τέσσερις θεματικούς τομείς, δηλαδή στη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών και τη μεταρρύθμιση του δημόσιου τομέα, στις μεταρρυθμίσεις στις κρατικές επιχειρήσεις, στην κοινωνική προστασία και στο επενδυτικό κλίμα.

Η ΜΧΣ χορηγήθηκε σε δύο δόσεις ύψους 300 εκατ. EUR έκαστη. Η πρώτη δόση εξαρτιόταν από τις γενικές πολιτικές προϋποθέσεις για τη ΜΧΣ και εκταμιεύθηκε την 1η Ιουνίου 2021. Οι μεταρρυθμίσεις πολιτικής που απαιτούνταν για την εκταμίευση της δεύτερης δόσης εκπληρώθηκαν είτε συνολικά είτε σε μεγάλο βαθμό κατά τη διάρκεια του 2022. Παρότι υπήρχαν ανησυχίες σχετικά με τις πολιτικές προϋποθέσεις μετά την επιδείνωση της πολιτικής κατάστασης από τα μέσα του 2021, κατόπιν προσεκτικής αξιολόγησης της κατάστασης και της επιστολής που απέστειλαν οι αρχές στην οποία παρέχονταν διαβεβαιώσεις και καθορίζονταν δεσμεύσεις για ένα πολιτικό χρονοδιάγραμμα, η δεύτερη δόση εκταμιεύθηκε στις 25 Μαΐου 2022.

Η συνδρομή συμπλήρωσε τους πόρους που διατέθηκαν από άλλους χορηγούς, συμπεριλαμβανομένου του ΔΝΤ στο πλαίσιο του προγράμματός του για την Τυνησία βάσει του μηχανισμού ταχείας χρηματοδότησης ύψους 685 εκατ. EUR, το οποίο εγκρίθηκε στις 10 Απριλίου 2020.

3.3 Δυτικά Βαλκάνια

- **Βοσνία και Ερζεγοβίνη: ΜΧΣ για την COVID-19**

Κατόπιν επίσημου αιτήματος για ΜΧΣ που υποβλήθηκε από τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη στις 14 Απριλίου 2020 για την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19, συμπεριλήφθηκε ποσό ύψους 250 εκατ. EUR με τη μορφή δανείων για τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη στη δέσμη ΜΧΣ για την COVID-19. Το ΜΣ και η συμφωνία δανειακής διευκόλυνσης υπογράφηκαν στις 15 Ιανουαρίου 2021 και τέθηκαν σε ισχύ στις 9 Ιουνίου 2021, με αποτέλεσμα η πράξη αυτή να είναι η τελευταία πράξη για τη νόσο COVID-19 που τέθηκε σε ισχύ. Η σημαντική αυτή καθυστέρηση προκλήθηκε από τις χρονοβόρες διαδικασίες της χώρας στη λήψη αποφάσεων. Στόχος των όρων πολιτικής της ΜΧΣ για την εκταμίευση της δεύτερης δόσης ήταν η αντιμετώπιση ορισμένων αδυναμιών όσον αφορά την οικονομική διακυβέρνηση και την οικοδόμηση θεσμών, καθώς και τη σταθερότητα και τη διαφάνεια του χρηματοπιστωτικού τομέα, και η παροχή στήριξης για την καταπολέμηση της διαφθοράς και την καλύτερη λειτουργία της αγοράς εργασίας.

Η ΜΧΣ επρόκειτο να χορηγηθεί σε δύο δόσεις, ύψους 125 εκατ. EUR έκαστη. Η πρώτη δόση εκταμιεύθηκε στις 7 Οκτωβρίου 2021 άνευ όρων, ενώ η δεύτερη δόση δεν εκταμιεύθηκε λόγω ανεπαρκούς εφαρμογής των συμφωνηθέντων όρων πολιτικής εντός

της περιόδου διαθεσιμότητας της ΜΧΣ, καθώς επτά από τις εννέα μεταρρυθμίσεις δεν ολοκληρώθηκαν.

Η συνδρομή συμπλήρωσε τους πόρους που διατέθηκαν από άλλους χορηγούς, συμπεριλαμβανομένου του ΔΝΤ, στο πλαίσιο του οικείου προγράμματος για τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη βάσει του μηχανισμού ταχείας χρηματοδότησης (RFI) ύψους 330 εκατ. EUR, το οποίο εγκρίθηκε στις 20 Απριλίου 2020.

4 ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΟΡΘΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΤΗΣ ΜΧΣ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΙ

4.1 Επιχειρησιακές αξιολογήσεις

Σύμφωνα με τον δημοσιονομικό κανονισμό της ΕΕ, η Επιτροπή διενεργεί επιχειρησιακές αξιολογήσεις με τη βοήθεια εξωτερικών συμβούλων, ώστε να λάβει εύλογες διασφαλίσεις σχετικά με τη λειτουργία των διοικητικών διαδικασιών και των χρηματοπιστωτικών κυκλωμάτων στις δικαιούχους χώρες.

Οι επιχειρησιακές αξιολογήσεις επικεντρώνονται στα συστήματα διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, ιδίως στους τρόπους οργάνωσης των υπουργείων οικονομικών και των κεντρικών τραπεζών, καθώς και στις διαδικασίες που εφαρμόζουν, και, ειδικότερα, στους τρόπους διαχείρισης των λογαριασμών στους οποίους κατατίθενται τα κονδύλια της ΕΕ. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται επίσης στη λειτουργία, την ανεξαρτησία και τα προγράμματα εργασίας των οργανισμών εξωτερικού ελέγχου, καθώς και στον βαθμό αποτελεσματικότητας των ελέγχων τους. Εξετάζονται επίσης οι διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων σε κεντρικό επίπεδο.

Το 2022 ξεκίνησε νέα επιχειρησιακή αξιολόγηση της Ουκρανίας στο πλαίσιο της πράξης ΜΧΣ+. Οι εξωτερικοί σύμβουλοι κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι, παρά τον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας, τα χρηματοπιστωτικά κυκλώματα και οι διαδικασίες της χώρας θεωρούνται επαρκώς κατάλληλα για τους σκοπούς της ΜΧΣ. Επιβεβαίωσαν ότι τα συστήματα διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών και άλλα χρηματοπιστωτικά κυκλώματα της Ουκρανίας βελτιώθηκαν σημαντικά κατά τα έτη μετά την επιχειρησιακή αξιολόγηση του 2018 και ότι η ουκρανική κυβέρνηση παραμένει προσηλωμένη στη βελτίωση των συστημάτων και των διαδικασιών, ενώ πολλά στοιχεία υποδηλώνουν ότι αρκετές μεταρρυθμίσεις κρίσιμης σημασίας είχαν πραγματοποιηθεί ή βρίσκονταν σε εξέλιξη προτού διακοπούν απότομα από τη ρωσική εισβολή πλήρους κλίμακας.

4.2 Αξιολογήσεις

Σύμφωνα με τον δημοσιονομικό κανονισμό της ΕΕ και τις αντίστοιχες αποφάσεις για τη ΜΧΣ, η Επιτροπή διενεργεί αξιολογήσεις¹⁰ μετά την ολοκλήρωση των πράξεων ΜΧΣ ώστε να αξιολογήσει τον αντίκτυπό τους. Οι δύο κύριοι στόχοι αυτών των αξιολογήσεων είναι οι εξής:

- i. ανάλυση του αντίκτυπου της ΜΧΣ στην οικονομία της δικαιούχου χώρας, ιδίως όσον αφορά τη βιωσιμότητα της εξωτερικής θέσης της· και
- ii. αξιολόγηση της προστιθέμενης αξίας της δράσης της ΕΕ.

¹⁰Όλες οι αξιολογήσεις είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο της Επιτροπής: https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_en

Τον Σεπτέμβριο του 2022, μετά την ολοκλήρωση της εξωτερικής μελέτης το 2021, η Επιτροπή δημοσίευσε έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της στο οποίο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της κοινής αξιολόγησης των πράξεων στην Τυνησία και την Ιορδανία.

Επιπλέον και πέραν των νομικών υποχρεώσεων, η Επιτροπή ολοκλήρωσε μετα-αξιολόγηση όλων των πράξεων ΜΧΣ της περιόδου 2010-2020, η οποία παρουσιάστηκε στην περσινή έκθεση, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις συστάσεις της επιτροπής ρυθμιστικού ελέγχου. Στο πλαίσιο της μετα-αξιολόγησης αξιολογήθηκαν οι αρχές και τα χαρακτηριστικά που διέπουν το μέσο ΜΧΣ, ενώ στόχος ήταν να προκύψουν στοιχεία σχετικά με τρόπους βελτίωσης της συνάφειας, της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας, της προστιθέμενης αξίας και της ικανότητας του μέσου να ανταποκρίνεται στις προτεραιότητες της εξωτερικής δράσης της ΕΕ. Το συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής δημοσιεύτηκε τον Ιανουάριο του 2023.

- **Τυνησία και Ιορδανία:** η αξιολόγηση κάλυψε την πράξη ΜΧΣ προς την Τυνησία και την Ιορδανία κατά την περίοδο 2017-2019, η οποία και στις δύο περιπτώσεις συνιστούσε τη δεύτερη δέσμη στήριξης αυτού του είδους προς την κάθε χώρα. Η εξωτερική μελέτη διαπίστωσε ότι το μέγεθος, η μορφή και το χρονοδιάγραμμα των πράξεων ήταν συναφή και κατάλληλα για τις χρηματοδοτικές ανάγκες των χωρών, και παρείχαν προστιθέμενη αξία της ΕΕ. Και στις δύο χώρες, η ΜΧΣ είχε θετικό αντίκτυπο στη βιωσιμότητα του χρέους και διαδραμάτισε θετικό ρόλο στην προώθηση της μακροοικονομικής σταθεροποίησης. Οι όροι ήταν συναφείς και επικεντρώθηκαν σε βασικούς τομείς μεταρρυθμίσεων. Οι πράξεις στήριζαν θετικές αλλαγές σε ορισμένους τομείς μεταρρυθμίσεων, παρά την ανομοιογενή πρόοδο σε ορισμένες άλλες ειδικές μεταρρυθμίσεις. Ήταν η πρώτη φορά που δύο πράξεις, λόγω ομοιοτήτων των περιοχών, αλληλεπικαλυπτόμενων χρονοδιαγραμμάτων υλοποίησης και συγκρίσιμων όρων, ομαδοποιήθηκαν σε ενιαία αξιολόγηση προκειμένου να συναχθούν συμπεράσματα γενικότερου χαρακτήρα, πέραν της συγκεκριμένης πράξης. Όσον αφορά τις περιοχές, ο θετικός αντίκτυπος και οι δευτερογενείς επιπτώσεις των δύο ΜΧΣ στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής (MENA) ήταν λιγότερο μετρήσιμα, δεδομένου του σχετικά μικρού μεγέθους των υποστηριζόμενων οικονομιών και της χαμηλής ενδοπεριφερειακής ολοκλήρωσης, ενώ οι πιθανές θετικές επιπτώσεις συνδέονταν κυρίως με τον αντίκτυπο στο κλίμα εμπιστοσύνης. Διαπιστώθηκε ότι και οι δύο πράξεις ήταν συνεπείς με το συνολικό πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ, ενώ ευθυγραμμίζονταν με το πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων των αρχών και τα προγράμματα άλλων χορηγών. Δεδομένης της συνολικά θετικής πείρας από την ομαδοποίηση των δύο πράξεων σε ενιαία αξιολόγηση, προβλέπεται να ακολουθηθεί η ίδια διαδικασία και για τις επόμενες πράξεις, ιδίως όσον αφορά τις πράξεις της περιόδου 2017-2020 για την ανατολική εταιρική σχέση και τη δέσμη πράξεων για την COVID-19, αντίστοιχα, για τις οποίες η προσέγγιση αυτή φαίνεται ιδιαίτερα σημαντική και πολλά υποσχόμενη, δεδομένου του κοινού κλυδωνισμού που υπαγορεύει την ανάγκη παροχής στήριξης.
- **Η μετα-αξιολόγηση των πράξεων ΜΧΣ της περιόδου 2010-2020:** η αξιολόγηση κάλυψε 15 πράξεις ΜΧΣ στις χώρες της ανατολικής εταιρικής σχέσης, στις χώρες της νότιας γειτονίας, σε χώρες σε προενταξιακό στάδιο και σε άλλες χώρες· συμπληρώθηκε με την πιο πρόσφατη πείρα που αποκτήθηκε με τη δέσμη πράξεων για τη νόσο COVID-19 και τις πράξεις ΜΧΣ του 2022 για την Ουκρανία. Στην αξιολόγηση διαπιστώθηκε ότι οι εν λόγω πράξεις ήταν αποτελεσματικές, συναφείς και συνεκτικές και ότι δημιούργησαν προστιθέμενη αξία της ΕΕ. Επιπλέον, το μέσο ΜΧΣ συνέβαλε αποτελεσματικά τόσο στην

αποκατάσταση της εξωτερικής βιωσιμότητας όσο και στην προώθηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Η αποτελεσματικότητα της ΜΧΣ ενισχύθηκε κυρίως διότι i) επικεντρώθηκε στις χώρες που βρίσκονται σε άμεση γειτνίαση με την ΕΕ και στους ισχυρούς δεσμούς με τις χώρες αυτές, ii) προτιμήθηκε η χορήγηση δανείων και προβλέφθηκε τυπική περίοδος διαθεσιμότητας διάρκειας 2,5 ετών η οποία είναι αρκετά μακρά ώστε να δοθούν κίνητρα για μεταρρυθμίσεις και για την υλοποίησή τους και iii) οι όροι πολιτικής (οι οποίοι διαπιστώθηκε ότι ήταν συναφείς και ορθά προγραμματισμένοι) εξασφάλισαν μια ολοκληρωμένη προσπάθεια για μεταρρυθμίσεις. Στην αξιολόγηση επιβεβαιώθηκε επίσης ότι οι στόχοι, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή των πράξεων ΜΧΣ συμπλήρωσαν σε μεγάλο βαθμό άλλες πρωτοβουλίες της ΕΕ και πράξεις του ΔΝΤ και ήταν συνεπείς με αυτές. Ωστόσο, στην αξιολόγηση επισημάνθηκαν και ορισμένοι περιορισμοί. Οι διαδικασίες για την έγκριση πράξεων ΜΧΣ αξιολογήθηκαν ως χρονοβόρες για ένα μέσο αντιμετώπισης κρίσεων με αποτέλεσμα να υπονομεύεται ως έναν βαθμό η αποτελεσματικότητά τους. Αυτό ισχύει ιδίως στην περίπτωση των τυποποιημένων διαδικασιών λήψης αποφάσεων και η πρόσφατη πείρα από τη δέσμη ΜΧΣ για την COVID-19 και από τη ΜΧΣ του 2022 για τη στήριξη της Ουκρανίας κατέδειξε ότι η χρήση όλης της διαθέσιμης ευελιξίας των διαδικασιών συνέβαλε σε σημαντικό βαθμό εν προκειμένω. Επίσης, η έλλειψη ευελιξίας του ΜΣ φαίνεται ότι μειώνει την αποτελεσματικότητα της ΜΧΣ σε περιόδους ριζικών αλλαγών. Στην αξιολόγηση τονίστηκε επίσης η ανάγκη να ενισχυθεί η προβολή της ΜΧΣ στις δικαιούχους χώρες. Από μεθοδολογική άποψη, διαπιστώθηκε ότι το επίπεδο των αξιολογήσεων της ΜΧΣ ήταν υψηλό, ιδίως μετά την έναρξη ισχύος των κατευθυντήριων γραμμών του 2015 για τη βελτίωση της νομοθεσίας.

Πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τις δύο αξιολογήσεις παρέχονται στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα έκθεση.

5 ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΜΕΣΟ ΜΧΣ

5.1 Λειτουργία του μέσου ΜΧΣ

Η κοινή δήλωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου του 2013 σχετικά με τη ΜΧΣ¹¹) ορίζει ότι η συνδρομή έχει μακροοικονομικό και χρηματοδοτικό χαρακτήρα και δηλώνει σαφώς ότι αποσκοπεί στην «αποκατάσταση μιας βιώσιμης θέσης εξωτερικής χρηματοδότησης για επιλέξιμες χώρες και εδάφη που αντιμετωπίζουν δυσκολίες εξωτερικής χρηματοδότησης». Προκειμένου η ΜΧΣ να είναι επιτυχής ως μέσο «έκτακτης ανάγκης», έχει σημασία η αποτελεσματική και έγκαιρη κινητοποίηση της πράξης. Παράλληλα, έχει επισημανθεί, τόσο από το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο όσο και στην προαναφερόμενη μετα-αξιολόγηση των πράξεων ΜΧΣ (2010-2020), ότι οι καθυστερήσεις στην έκδοση αποφάσεων ΜΧΣ από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο στο πλαίσιο της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας μπορούν να αποτελέσουν σημαντική αδυναμία για ένα μέσο που προορίζεται για την αντιμετώπιση κρίσεων του ισοζυγίου πληρωμών και, κατά συνέπεια, «η Επιτροπή πρέπει να διερευνήσει, από

¹¹ Κοινή δήλωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που εγκρίθηκε μαζί με την απόφαση για τη χορήγηση περαιτέρω μακροοικονομικής χρηματοδοτικής συνδρομής στη Γεωργία [απόφαση (ΕΕ) 2013/778 της 12ης Αυγούστου 2013]. Διατίθεται στη διεύθυνση:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D0778&from=EN>

κοινού με τους συννομοθέτες της, τις διαθέσιμες επιλογές για την επίτευξη των διαδικασιών έγκρισης των επόμενων προγραμμάτων μακροοικονομικής χρηματοδοτικής συνδρομής, ιδίως όσον αφορά την επείγουσα χρηματοδότηση»⁽¹²⁾.

Ωστόσο, η Επιτροπή επισημαίνει ότι με βάση την πείρα από τη δέσμη ΜΧΣ για την COVID-19 και τις πράξεις ΜΧΣ του 2022 προς την Ουκρανία (ΜΧΣ έκτακτης ανάγκης, έκτακτη ΜΧΣ, ΜΧΣ+) αποδείχθηκε ότι με την τρέχουσα δομή της ΜΧΣ δίνεται η δυνατότητα για ιδιαίτερα ταχεία έγκριση, εάν όλα τα θεσμικά όργανα συμφωνήσουν να αξιοποιήσουν πλήρως τη διαθέσιμη ευελιξία των διαδικασιών. Στις ανωτέρω περιπτώσεις η Επιτροπή συνεργάστηκε με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για να συμφωνήσουν σχετικά με τη χρήση των υφιστάμενων διαδικασιών κατεπείγοντος, οι οποίες έδωσαν τη δυνατότητα να εγκριθεί από αμφότερους τους συννομοθέτες η αντίστοιχη συνδρομή εντός ενός μηνός από την υποβολή των αντίστοιχων προτάσεων της Επιτροπής. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επικαλέστηκε ειδική ρήτρα (άρθρο 163) του οικείου εσωτερικού κανονισμού, η οποία επιτρέπει την άμεση έγκριση της απόφασης στην ολομέλεια, χωρίς να χρειάζεται να διέλθει από την Επιτροπή Διεθνούς Εμπορίου (INTA), όπως συμβαίνει συνήθως. Αυτή η ταχεία διαδικασία έγκρισης οφείλεται στο γεγονός ότι όλα τα θεσμικά όργανα είχαν κοινή αίσθηση επείγοντος σε αυτούς τους εξαιρετικά δύσκολους καιρούς.

Ως εκ τούτου, ο εσωτερικός κανονισμός τόσο του Συμβουλίου όσο και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προβλέπει εσπευσμένη διαδικασία που είναι απαραίτητη για την ταχεία έγκριση σε επείγουσες καταστάσεις. Χάρη σε έγκαιρες και εποικοδομητικές επαφές, κατέστη δυνατόν να υπάρξει ταχύτερη διαδικασία έγκρισης στο πλαίσιο της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας, με την πλήρη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο δεν θα συνέβαινε εάν η Επιτροπή είχε προτείνει μέτρα βάσει του άρθρου 213 της ΣΛΕΕ (το οποίο εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπου απαιτείται επείγουσα παροχή χρηματοοικονομικής συνδρομής και όπου μόνο το Συμβούλιο εγκρίνει την πράξη ΜΧΣ).

5.2 Η ΜΧΣ στο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027

Καθώς οι χώρες γειτονίας και διεύρυνσης της ΕΕ εξακολουθούν να είναι εκτεθειμένες σε υψηλή γεωπολιτική αβεβαιότητα και να αντιμετωπίζουν οικονομική αστάθεια η οποία οξύνεται περαιτέρω από τον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, η ανάγκη να εξετάζει η ΕΕ την παροχή ΜΧΣ είναι πιθανόν να διατηρηθεί σε υψηλά επίπεδα κατά τα προσεχή έτη. Επομένως, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι υφίστανται οι προϋποθέσεις δημοσιονομικής στήριξης για τον σκοπό αυτό.

Τα δάνεια ΜΧΣ καλύπτονται από την εγγύηση εξωτερική δράσης που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του κανονισμού NDICI, με συντελεστή προβλέψεων 9 %, όπως ίσχυε σε προηγούμενα ΠΔΠ⁽¹³⁾. Λαμβανομένων υπόψη των έκτακτων αναγκών στήριξης από την έναρξη του ΠΔΠ και ιδίως της σημαντικής στήριξης της ΕΕ προς την Ουκρανία μέσω της ΜΧΣ το 2022, μεγάλο μέρος των διαθέσιμων προβλέψεων έχει ήδη χρησιμοποιηθεί.

¹² Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, ειδική έκθεση (αριθ. 03/2017) διαθέσιμη στη διεύθυνση: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR17_3/SR_TUNISIA_EL.pdf

¹³ Ο μηχανισμός NDICI–Παγκόσμια Ευρώπη άρχισε να ισχύει τον Ιούνιο του 2021, μετά την επίσημη έγκρισή του από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ως εκ τούτου, μολονότι ο κανονισμός διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη δημοσιονομική διαμόρφωση της ΜΧΣ, το μέσο αυτό καθαυτό παραμένει χωριστό από τον NDICI–Παγκόσμια Ευρώπη και εξακολουθούν να ενεργοποιούνται ειδικές πράξεις ΜΧΣ, ανάλογα με τις ανάγκες, με χωριστές ειδικές αποφάσεις βασισμένες στην εφαρμοστέα νομική βάση της Συνθήκης.

Στο πλαίσιο 1 παρέχονται ορισμένα στοιχεία σχετικά με τη δημοσιονομική μεταχείριση της στήριξης προς την Ουκρανία το 2022.

1. Πλαίσιο – δημοσιονομική μεταχείριση της στήριξης προς την Ουκρανία το 2022

Η χρηματοδοτική στήριξη της ΕΕ προς την Ουκρανία, ως απάντηση στον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας, εξελίχθηκε σταδιακά, ανταποκρινόμενη στις χρηματοδοτικές ανάγκες της χώρας. Η εν λόγω σταδιακή προσέγγιση είχε ως αποτέλεσμα την παροχή τριών πράξεων ΜΧΣ το 2022 μέσω της θέσπισης ορισμένων νέων έκτακτων δημοσιονομικών ρυθμίσεων σε σύγκριση με τις ρυθμίσεις των τακτικών πράξεων ΜΧΣ.

Πρώτον, η ΜΧΣ έκτακτης ανάγκης προς την Ουκρανία ύψους έως 1,2 δισ. EUR με τη μορφή δανείων που εγκρίθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2022 ακολούθησε τη συνήθη μορφή των πράξεων ΜΧΣ με σχηματισμό προβλέψεων στο 9 % της ονομαστικής αξίας του δανείου, σύμφωνα με τον κανονισμό NDICI.

Δεύτερον, λόγω της έκτακτης κατάστασης στην Ουκρανία, και ειδικότερα για τη χρηματοδότηση των άμεσων χρηματοδοτικών αναγκών της χώρας μετά την απρόκλητη και αδικαιολόγητη επίθεση της Ρωσίας, αποφασίστηκε ότι τα δάνεια προς την Ουκρανία στο πλαίσιο της έκτακτης ΜΧΣ (6 δισ. EUR σε δύο πράξεις ύψους 1 και 5 δισ. EUR αντίστοιχα), λαμβανομένου υπόψη του υψηλότερου κινδύνου λόγω του πολέμου, θα είναι καλυμμένα στο 70 % της αξίας τους⁽¹⁴⁾. Δεδομένης της περιορισμένης διαθεσιμότητας του προϋπολογισμού στο πλαίσιο της ΜΧΣ, αυτή η κάλυψη αντιστοιχεί, αφενός, σε καταβεβλημένες προβλέψεις στο πλαίσιο του προϋπολογισμού της ΕΕ με τον παραδοσιακό συντελεστή προβλέψεων 9 % και, αφετέρου, σε πρόσθετες καταβλητέες διμερείς εθνικές εγγυήσεις από τα κράτη μέλη για το υπόλοιπο 61 % των ποσών.

Τέλος, δεδομένης της συνέχισης και της κλιμάκωσης του πολέμου, οι συννομοθέτες ενέκριναν μεγαλύτερη και πιο δομημένη στήριξη για το έτος 2023 ύψους 18 δισ. EUR μέσω χορήγησης δανείων με τη μορφή νέας ΜΧΣ+. Για να περιοριστεί το φαινόμενο παραγκωνισμού λόγω της σημαντικής στήριξης προς την Ουκρανία σε μελλοντικές πράξεις ΜΧΣ σε άλλες χώρες εταίρους, αποφασίστηκε ότι οι κίνδυνοι που συνδέονται με την εν λόγω δανειοδότηση θα καλυφθούν με διαφορετικό τρόπο. Πιο συγκεκριμένα, η αντίστοιχη οικονομική υποχρέωση είναι εγγυημένη από το διαθέσιμο περιθώριο κάτω από το ανώτατο όριο ιδίων πόρων (δηλαδή το «περιθώριο ελιγμών»). Αυτό σχετίζεται με την ευελιξία που παρέχεται από το γεγονός ότι οι πόροι μπορούν να κινητοποιηθούν πέραν των ανώτατων ορίων του ΠΔΠ και εντός των ανώτατων ορίων των ιδίων πόρων της ΕΕ. Η ρύθμιση αυτή επιτρέπει τη χορήγηση δανείων χωρίς τις συνήθεις προβλέψεις που ορίζει ο κανονισμός NDICI.

Ως εκ τούτου, οι πρόσφατες εξελίξεις άφησαν σημαντικό κενό στον προϋπολογισμό της ΜΧΣ για δάνεια λόγω του μεγέθους και της φύσης της στήριξης προς την Ουκρανία. Μέχρι στιγμής, μόλις 2 έτη μετά την έναρξη ισχύος του τρέχοντος ΠΔΠ, έχει χρησιμοποιηθεί πάνω από το 60 % του προϋπολογισμού που έχει διατεθεί για την κάλυψη των προβλέψεων για δάνεια ΜΧΣ στο πλαίσιο του τρέχοντος ΠΔΠ. Δεδομένου ότι η ΜΧΣ αποτελεί μέσο αντιμετώπισης κρίσεων, οι ανάγκες δεν μπορούν να προγραμματιστούν και είναι δύσκολο να προβλεφθούν, ωστόσο είναι πιθανό να εξακολουθήσουν να είναι σημαντικές στο σημερινό πλαίσιο υψηλής γεωπολιτικής αβεβαιότητας και λόγω των οικονομικών επιπτώσεων του ρωσικού επιθετικού πολέμου

¹⁴ Ο κανονισμός περιλαμβάνει επίσης ρήτρα επανεξέτασης του συντελεστή προβλέψεων κάθε 6 μήνες, δεδομένης της εξαιρετικής αβεβαιότητας λόγω του τρέχοντος πολέμου.

κατά της Ουκρανίας, οι οποίες προστίθενται στις μακροοικονομικές δημοσιονομικές ανισορροπίες που υπάρχουν σε πολλές χώρες εταίρους. Κρίνεται σημαντικό να εξασφαλιστεί η διαθεσιμότητα επαρκών πόρων, ώστε τα επιλέξιμα αιτήματα να μπορούν να εξετάζονται και, ενδεχομένως, να κρίνονται θετικά κατά τρόπο συνεπή μεταξύ των χωρών και διαχρονικά.

Η διαχείριση της εγγύησης εξωτερικής δράσης πραγματοποιείται μέσω του κοινού ταμείου προβλέψεων. Στο πλαίσιο του ανοίγματος της ΕΕ στην Ουκρανία και στην περιοχή, η Επιτροπή προέβη σε αξιολόγηση των σχετικών κινδύνων.

6 ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ — ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΧΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟ 2023

Η οικονομία της Μολδαβίας έχει επηρεαστεί σημαντικά από την εισβολή πλήρους κλίμακας της Ρωσίας στην Ουκρανία, γεγονός που συνέβαλε σε αύξηση των χρηματοδοτικών αναγκών, οι οποίες εντάθηκαν περαιτέρω από τη συνεχιζόμενη ενεργειακή κρίση. Στο πλαίσιο αυτό, οι αρχές ζήτησαν περαιτέρω διεθνή στήριξη. Ως εκ τούτου, στις 10 Νοεμβρίου 2022 η πρόεδρος της Επιτροπής ανακοίνωσε πρόσθετη δέσμη χρηματοδοτικής στήριξης για τη Μολδαβία ύψους 250 εκατ. EUR, η οποία θα εκταμιευθεί εν μέρει μέσω του μέσου ΜΧΣ. Στις 24 Ιανουαρίου 2023 η Επιτροπή εξέδωσε πρόταση για αύξηση της τρέχουσας πράξης ΜΧΣ κατά 145 εκατ. EUR, εκ των οποίων ποσό έως 100 εκατ. EUR σε δάνεια με ευνοϊκούς όρους και ποσό έως 45 εκατ. EUR σε επιχορηγήσεις. Το ποσό της αύξησης θα εκταμιευθεί σε δύο πρόσθετες δόσεις, οι οποίες έχουν προσωρινά προγραμματιστεί για το τρίτο και το τέταρτο τρίμηνο του 2023, με την επιφύλαξη της προσθήκης νέων όρων πολιτικής στο υφιστάμενο μνημόνιο συνεννόησης. Η πρόταση εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο τον Μάιο του 2023.

Στις 6 Φεβρουαρίου 2023 η Επιτροπή εξέδωσε πρόταση για χορήγηση ΜΧΣ ύψους έως 100 εκατ. EUR στη Βόρεια Μακεδονία μετά την επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης και των προοπτικών της χώρας από τον χρόνο υποβολής του πρώτου αιτήματός της τον Απρίλιο του 2022. Η ΜΧΣ αναμένεται να εκταμιευθεί σε δύο δόσεις, οι οποίες έχουν προσωρινά προγραμματιστεί για το τρίτο τρίμηνο του 2023 και το πρώτο τρίμηνο του 2024, αντίστοιχα. Η αποδέσμευση κάθε δόσης θα εξαρτάται από την επίτευξη προόδου στην εφαρμογή ορισμένων μέτρων πολιτικής που θα συμφωνηθούν μεταξύ της Επιτροπής και των αρχών και θα περιληφθούν σε ΜΣ, καθώς και από τις ικανοποιητικές επιδόσεις στην εφαρμογή του προγράμματος του ΔΝΤ, καθώς στις 22 Νοεμβρίου 2022 το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ ενέκρινε γραμμή πρόληψης και ρευστότητας (PLL) διάρκειας 24 μηνών για τη Βόρεια Μακεδονία ύψους έως 530 εκατ. EUR. Η πρόταση ΜΧΣ για τη Βόρεια Μακεδονία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2023.

Τον Νοέμβριο του 2022 η Τυνησία ζήτησε πρόσθετη μακροοικονομική χρηματοδοτική συνδρομή της ΕΕ ύψους 1,2 δισ. EUR για τη στήριξη των χρηματοδοτικών της αναγκών στο πλαίσιο της βραδείας ανάκαμψης από την πανδημία και των οικονομικών επιπτώσεων του επιθετικού πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας. Το αίτημα αυτό υποβλήθηκε μετά την επίτευξη τεχνικής συμφωνίας με το ΔΝΤ για νέα διευρυμένη χρηματοδοτική διευκόλυνση (χρονικού διαστήματος 4 ετών, ύψους 1,9 δισ. USD) τον Οκτώβριο του 2022. Ωστόσο, το ΔΝΤ δεν έχει ακόμη εγκρίνει το πρόγραμμα διότι χρειάζονται πρόσθετες εγγυήσεις χρηματοδότησης και ολοκλήρωση των προαπαιτούμενων δράσεων. Λόγω της κλιμακούμενης κρίσης, αυξάνεται το υπολειπόμενο κενό εξωτερικής χρηματοδότησης της Τυνησίας και έχει καταστεί ακόμη

πιο επείγουσα η εφαρμογή μεταρρυθμίσεων για την αντιμετώπιση των τρωτών σημείων της χώρας. Βάσει προσεκτικής αξιολόγησης των προϋποθέσεων της ΜΧΣ και των αναγκών εξωτερικής χρηματοδότησης της Τυνησίας, η Επιτροπή καταρτίζει πρόταση για νέα ΜΧΣ που θα εκδοθεί το 2023 μόλις τεθεί σε εφαρμογή το πρόγραμμα του ΔΝΤ.

Η Επιτροπή είναι έτοιμη να εξετάσει τυχόν άλλα επικείμενα αιτήματα για ΜΧΣ και, κατά περίπτωση, θα προτείνει νέες και/ή επακόλουθες πράξεις ΜΧΣ στους επιλέξιμους εταίρους.

Στον πίνακα 1 παρέχεται επισκόπηση των αναλήψεων υποχρεώσεων και πληρωμών για επιχορηγήσεις ΜΧΣ και της εκταμίευσης των δανείων ΜΧΣ κατά τα έτη 2020, 2021, 2022 και 2023 (προσωρινά στοιχεία).

Πίνακας 1: Αναλήψεις υποχρεώσεων και πληρωμές για επιχορηγήσεις ΜΧΣ, και εκταμιεύσεις δανείων ΜΧΣ 2020-2023 (σε EUR)⁽¹⁵⁾

	2020	2021	2022	2023
Πιστώσεις αναλήψεων υποχρεώσεων για επιχορηγήσεις στον προϋπολογισμό	20 000 000	227 200	30 114 460	56 710 579
Επιχειρησιακές αξιολογήσεις, εκ των υστέρων αξιολογήσεις	293 900	227 200	114 460	350 000
Άλλες πιθανές πράξεις ΜΧΣ	—	—	30 000 000	45 000 000
Αναλήψεις υποχρεώσεων, σύνολο	293 900	227 200	30 114 460	45 350 000
Μη δεσμευθείσες πιστώσεις του προϋπολογισμού	19 706 100			Προς καθορισμό
Πιστώσεις πληρωμών για επιχορηγήσεις στον προϋπολογισμό	27 000 000	362 400	20 868 187	55 350 000
Επιχειρησιακές αξιολογήσεις, εκ των υστέρων αξιολογήσεις	284 600	362 400	—	350 000
ΜΧΣ ΙΙΙ στη Γεωργία (ολοκληρώθηκε)	5 000 000	—	—	—
ΜΧΣ στη Μολδαβία (ολοκληρώθηκε)	10 000 000	—	—	—
ΜΧΣ στη Μολδαβία	—	—	15 000 000	55 000 000
Άλλες πιθανές πράξεις ΜΧΣ	—	—	—	—
Πληρωμές, σύνολο	15 284 600	362 400	—	55 350 000
Μη χρησιμοποιηθείσες πιστώσεις για πληρωμές επιχορηγήσεων	11 715 400		5 868 187	
Εκταμιεύσεις δανείων ΜΧΣ				
ΜΧΣ ΙΙΙ στη Γεωργία (ολοκληρώθηκε)	20 000 000	—	—	—
ΜΧΣ στη Μολδαβία (ολοκληρώθηκε)	20 000 000	—	—	—
ΜΧΣ ΙV στην Ουκρανία (ολοκληρώθηκε)	500 000 000	—	—	—
ΜΧΣ ΙΙ στην Ιορδανία (ολοκληρώθηκε)	—	—	—	—
ΜΧΣ ΙΙΙ στην Ιορδανία (ολοκληρώθηκε)	100 000 000	200 000 000	—	200 000 000
ΜΧΣ ΙΙ στην Τυνησία (ολοκληρώθηκε)	—	—	—	—
ΜΧΣ στη Μολδαβία	—	—	35 000 000	35 000 000
ΜΧΣ έκτακτης ανάγκης στην Ουκρανία	—	—	1 200 000 000	—
Έκτακτη ΜΧΣ στην Ουκρανία	—	—	6 000 000 000	—
Συμπληρωματική ΜΧΣ στη Μολδαβία	—	—	—	140 000 000
ΜΧΣ+ στην Ουκρανία	—	—	—	18 000 000 000
Εκταμιεύσεις δανείων ΜΧΣ, σύνολο	640 000 000	200 000 000	7 235 000 000	18 375 000 000
Πράξεις ΜΧΣ λόγω της πανδημίας COVID-19:				
ΜΧΣ στη Γεωργία (εκταμιεύθηκε εν μέρει)				—
ΜΧΣ στη Μολδαβία (ολοκληρώθηκε)				—
ΜΧΣ στην Ουκρανία (ολοκληρώθηκε)	75 000 000	—	—	—
ΜΧΣ στην Ιορδανία (ολοκληρώθηκε)	50 000 000	50 000 000	—	—
ΜΧΣ στην Τυνησία (ολοκληρώθηκε)	600 000 000	600 000 000	—	—
ΜΧΣ στην Αλβανία (ολοκληρώθηκε)	150 000 000	50 000 000	—	—
ΜΧΣ στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη (εκταμιεύθηκε εν μέρει)	—	300 000 000	300 000 000	—
ΜΧΣ στο Κόσοβο (ολοκληρώθηκε)	—	180 000 000	—	—
ΜΧΣ στο Μαυροβούνιο (ολοκληρώθηκε)	—	125 000 000	—	—
ΜΧΣ στο Μαυροβούνιο (ολοκληρώθηκε)	50 000 000	50 000 000	—	—
ΜΧΣ στη Βόρεια Μακεδονία (ολοκληρώθηκε)	30 000 000	30 000 000	—	—
Εκταμιεύσεις δανείων ΜΧΣ λόγω της πανδημίας COVID-19, σύνολο	80 000 000	80 000 000	—	—
Εκταμιεύσεις όλων των δανείων ΜΧΣ, σύνολο	1 675 000 000	1 665 000 000	7 535 000 000	18 375 000 000

¹⁵ Ο πίνακας δεν λαμβάνει υπόψη τυχόν προτάσεις για νέες πράξεις ΜΧΣ που υποβλήθηκαν μετά τον Απρίλιο του 2023.